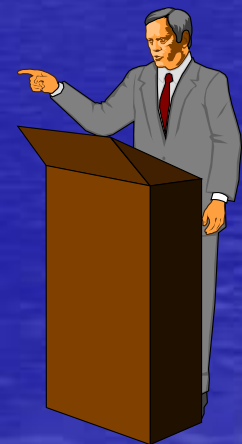

Afirmacja czy pogarda „życia”
jako dylemat współczesnego
człowieka
(w świetle nauczania SKW i JPII)

dr Jerzy M. NIEPSUJ

Parafia Jezusa Miłosiernego w Croydon, 21.02.2009 r.

*Czy jestem człowiekiem afirmującym
życie?*

Czy jesteśmy ludźmi broniącymi życia?

*A może pogarda jest wyznacznikiem
mojego (naszego) stosunku do życia?*

PLAN WYKŁADU

- 1. Wprowadzenie – wyjaśnienie i uzasadnienie tematu.**
- 2. Ewangelia życia jako centrum orędzia Jezusa Chrystusa.**
- 3. Nieporównywalna wartość ludzkiej osoby.**
- 4. Nowe (współczesne) zagrożenia życia ludzkiego.**
- 5. Afirmacja życia w Ewangelii życia.**
- 6. Pogarda życia w „cywilizacji śmierci”.**
- 7. Wnioski.**

MOTTO:

*„/.../Porównajcie , Najmilsi,
naszą chrześcijańską
moralność i chrześcijańską
filozofię życia, nadziei i żywej
wiary ze współczesną
moralnością i filozofią
beznadziejności, zwątpienia i
śmierci...”*

(Stefan kardynał Wyszyński, Głos z Jasnej Góry, Warszawa 1986, s.148)

MOTTO:

„/.../W trzecim roku Wielkiej Nowenny uświadomiliśmy sobie, co to znaczy stać na stanowisku filozofii i moralności życia, broniąc życia dusz i ciał...”

(Stefan kardynał Wyszyński, Głos z Jasnej Góry, Warszawa 1986, s.175)

MOTTO:

„ /.../ każdy człowiek szczerze otwarty na prawdę i dobro może dzięki światłu rozumu i pod wpływem tajemniczego działania łaski rozpoznać w prawie naturalnym wypisanym w sercu [...] świętość ludzkiego życia od poczęcia aż do kresu oraz dojść do przekonania, że każda ludzka istota ma prawo oczekiwać absolutnego poszanowania tego swojego podstawowego dobra”.

(Papież Jan Paweł II, *Evangelium vitae...*, s.842)

MOTTO

**„/ .../ Deklaracje praw osób i narodów ,
głoszone na forum konferencji
międzynarodowych, są jedynie jałową
retoryką, jeżeli nie towarzyszy im
zdemaskowanie egoizmu krajów bogatych,
które zamykają krajom ubogim dostęp do
rozwoju albo uzależniają go od
absurdalnych zakazów prokreacji i tym
samym przeciwstawiają rozwój samemu
człowiekowi ”.**

(Jan Paweł II, Evangelium vitae..., s.864).

MOTTO:

**„/.../Polska wierząca w Boga życia,
ma dzięki temu katolicką filozofię,
teologię i socjologię życia,
ma kulturę, a zarazem program życia.
Polska wierząca w Boga żywego,
zdolna jest miłować społecznie i
ukazywać nowe drogi... ”.**

(Stefan kardynał Wyszyński, Głos z Jasnej Góry, Warszawa 1986, s.313).

1. WPROWADZENIE – WYJAŚNIENIE I UZASADNIENIE TEMATU, SFORMUŁOWANIE HIPOTEZY

Człowiek współczesny, niemal każdego dnia, staje przed tyleż dramatycznym, co i paradoksalnym, m.in. z logicznego punktu widzenia, dylematem moralnym i pytaniem zarazem: **czy jestem zwolennikiem i obrońcą życia czy też jestem jego przeciwnikiem i grabarzem**. Innymi słowy: czy afirmuję życie czy pogardzam nim (casus Karla Jaspersa).

Odpowiedź na tak sformułowany dylemat (bo przecież nie pytanie) dla człowieka wiary, chrześcijanina, katolika, filozofa realisty i personalisty chrześcijańskiego może wydawać się tyleż prosta, co i trudna do uzasadnienia na pozareligijnym gruncie.

W trakcie niniejszego wykładu spróbuję zmierzyć się intelektualnie z tym problemem podążając śladami myśli dwóch wielkich polskich Myślicieli – Intelektualistów Katolickich, Rycerzy Wiary, Książąt Kościoła Rzymskokatolickiego - Prymasa Polski Stefana Kardynała Wyszyńskiego, zwanego w Polsce Prymasem Tysiąclecia oraz Papieża Drugiego Tysiąclecia Jana Pawła II Wielkiego.

Wspinając się na Ich barki, tak jak radził u początku czasów nowożytnych, m.in. włoski, renesansowy filozof Giovanni Pico della Mirandola, spróbuję z ich wysokości lepiej zrozumieć fenomen życia ludzkiego i uchwycić jego residuum.

1. WPROWADZENIE – WYJAŚNIENIE I UZASADNIENIE TEMATU, SFORMUŁOWANIE HIPOTEZY cd.

- Myślenie współczesnego człowieka o problemie szeroko rozumianego „życia” jest oczywiście uwarunkowane wieloma czynnikami, przede wszystkim jego wiedzą nt. człowieka, religią (ateizmem), etyką, kulturą itd. a także osobistymi i zbiorowymi doświadczeniami.
- Jest jednak przede wszystkim uwarunkowane wizją i rozumieniem człowieka.
- Zwrócił nam na to uwagę m.in., wielki filozof brytyjski Dawid Hume w słynnej pracy pt. „Traktat o naturze ludzkiej” (Warszawa 1963. T.I., s.5) twierdząc, że „wszystkie nauki pozostają w pewnym stosunku do natury ludzkiej”, że „wszystkie one powracają do niej na tej czy innej drodze” i, że wszystkie, „nawet matematyka, filozofia naturalna i religia naturalna w pewnej mierze zależą od nauki o człowieku”.

1. WPROWADZENIE – WYJAŚNIENIE I UZASADNIENIE TEMATU, SFORMUŁOWANIE HIPOTEZY cd.

Jeszcze dosadniej myśl tę wyraził Immanuel Kant w pracy pt. „Logika” (A,26) twierdząc, że pole badania filozofii wyrażają cztery pytania: 1) co mogę wiedzieć? (odpowiedzi na nie udziela metafizyka); 2) co mam czynić? (odpowiedzi na nie udziela nauka o moralności); 3) na co mogę mieć nadzieję? (odpowiedzi udziela religia) i ostatnie, do którego odnoszą się trzy pierwsze 4) czym jest człowiek? (odpowiedzi udziela antropologia).

Zdaniem Kanta wszystkie powyższe pytania zaliczyć jednak można do...antropologii.

Zwróćmy uwagę na pytanie 4 i słowo „czym?”. Kant nie pyta ¹¹ „kim jest człowiek?” lecz „czym jest człowiek?”

cd.

Tymczasem, wg Karola Wojtyły i Jana Pawła II, w tradycji realistycznej filozofii arystotelesowsko-tomistycznej człowiek nie jest tylko „czymś”, ale „kimś”!

Człowiek, ponieważ został stworzony na obraz Boży, posiada godność osoby.

Jest zdolny poznawać siebie, panować nad sobą, dawać siebie w sposób dobrowolny, tworzyć wspólnotę z innymi osobami oraz przez łaskę jest powołany do przymierza ze swoim Stwórcą.

Tego typu wizje i rozumienia człowieka determinują ogląd dylematów etycznych przed którymi człowiek współczesny stoi. Warunkują także ogląd takiej kwestii i wartości zarazem jaką jest życie.

1. WPROWADZENIE – WYJAŚNIENIE I UZASADNIENIE TEMATU, SFORMUŁOWANIE HIPOTEZY cd.

Hipoteza robocza:

Afirmacja, obrona i służba życiu domaga się współcześnie – używając określenia Jana Pawła II - pewnego porządku myślenia, tj. dojrzałego, łącznego i całościowego oparcia teoretyczno – emocjonalnego w postaci wiedzy Objawionej jak i wiedzy filozoficznej (naukowej).

Wydaje się, że w nauczaniu Stefana Kardynała Wyszyńskiego nt. życia znajdujemy przede wszystkim racje teologiczne i afirmację życia znajdującą swe podstawy w Piśmie Świętym oraz różnorodnych przesłankach społecznych i narodowych.

Prymas Tysiąclecia broni życia i afirmuje je odwołując się głównie do prawd wiary katolickiej i racji historyczno – społecznych oraz narodowych. Prymas Tysiąclecia na problem życia patrzy przede wszystkim z punktu widzenia prawd wiary

Cd.

Karol Kardynał Wojtyła i Jan Paweł II doceniając tego typu podejście do przedmiotowego zagadnienia, jednocześnie uważa, że należy je rozszerzyć i wzbogacić o prawdy naukowe będące wynikiem empirii, w szczególności zaś dotyczące poznania człowieka. Jego zdaniem nauka nie tylko potwierdza prawdy wiary dot. problemu życia, ale także daje im pełniejszy i głębszy wyraz. Nauka stanowi więc pewnego rodzaju dopełnienie i uwyrażnienie prawd wiary. Jan Paweł II na problem życia patrzy mając na względzie łącznie i prawdy wiary i naukę. Stanowiska i poglądy obu Autorów nie tylko nie wykluczają się, lecz są komplementarne.

LITERATURA PRZEDMIOTU

1. Encyklika *Evangelium Vitae* Ojca Świętego Jana Pawła II Do biskupów Do kapłanów i diakonów Do zakonników i zakonnice Do katolików świeckich oraz Do wszystkich ludzi dobrej woli O wartości i nienaruszalności życia ludzkiego, w: Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II, Wydawnictwo ZNAK, Kraków 2006.
2. Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, Kraków 2005.
3. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Pallottinum 1994.
4. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia. W przekładzie z języków oryginalnych. Opracował Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich. Wyd. Pallottinum, Poznań 2000.*
5. Stefan Kardynał Wyszyński Prymas Polski, *Dzieła Zebrane, tom II – III*, Wydawnictwo im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego Soli Deo, Warszawa 1995, 1999.
6. Stefan kardynał Wyszyński, *Głos z Jasnej Góry*, Warszawa 1986.
7. Józef Kowalski, *Starożytni o sensie życia. Eseje*, Warszawa 1988.

2. Ewangelia życia jako centrum orędzia Jezusa Chrystusa.

„Jezus, przedstawiając istotę swojej odkupieńczej misji, mówi: <<Ja przyszedłem po to, aby [owce] miały życie i miały je w obfitości>> (J 10,10).

Ma tu w rzeczywistości na myśli owo życie <<nowe>> i <<wieczne>>, polegające na komunii z Ojcem, do której każdy człowiek zostaje bez żadnych zasług powołany w Synu za sprawą Ducha Uświęciciela.

Ale właśnie w świetle tego <<życia>> nabierają pełnego znaczenia wszystkie aspekty i momenty życia człowieka.

(Jan Paweł II, *Evangelium vitae*, s.841).

3. Nieporównywalna wartość ludzkiej osoby.

Człowiek jest powołany do pełni życia, która przekracza znacznie wymiary jego ziemskiego bytowania, ponieważ polega na uczestnictwie w życiu samego Boga.

To nadprzyrodzone powołanie ukazuje **wielkość i ogromną wartość ludzkiego życia** także w jego fazie doczesnej.

Równocześnie to nadprzyrodzone powołanie uwydatnia **względność** życia człowieka

4. Stare i „nowe” (współczesne) zagrożenia życia ludzkiego

Stare:

- „Wszystko, co godzi w samo życie, jak wszelkiego rodzaju zabójstwa, ludobójstwa, spędzanie płodu, eutanazja, i dobrowolne samobójstwo; wszystko, cokolwiek narusza całość osoby ludzkiej, jak okaleczenia, tortury zadawane ciału i duszy, próby wywierania przymusu psychicznego; wszystko, co ubliża godności ludzkiej, jak nieludzkie warunki życia, arbitralne aresztowania, deportacje, niewolnictwo, prostytucja, handel kobietami i młodzieżą; a także nieludzkie warunki pracy, w których traktuje się pracowników jak zwykle narzędzia zysku, a nie jak wolne, odpowiedzialne osoby; wszystkie te i tym podobne sprawy i praktyki są czymś haniebnym; zakazając cywilizację ludzką”.

- nędza, głód, choroby endemiczne, przemoc i wojny

(Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym, Gaudium et spes, 27).

4. Stare i „nowe” (współczesne) zagrożenia życia ludzkiego (cd.)

Nowe:

„/.../nowe perspektywy otwarte przez postęp nauki i techniki dają początek nowym formom zamachów na godność ludzkiej istoty, jednocześnie zaś kształtuje się i utrwała nowa sytuacja kulturowa, w której przestępstwa przeciw życiu zyskują aspekt dotąd nie znany i – rzecz można – jeszcze bardziej niegodziwy, wzbudzając głęboki niepokój: znaczna część opinii publicznej usprawiedliwia przestępstwa przeciw życiu w imię prawa do indywidualnej wolności i wychodząc z tej przesłanki, domaga się nie tylko ich niekaralności, ale wręcz aprobaty państwa dla nich, aby móc ich dokonywać z całkowitą swobodą, a nawet korzystając z bezpłatnej pomocy służby zdrowia.

Wszystko to prowadzi do głębokich przemian w sposobie patrzenia na życie i na relacje między ludźmi”.

(Evangelium vitae,s.844-845)

5. Afirmacja życia w „Ewangelii życia”

Mówiąc o afirmacji życia w „Ewangelii życia” musimy zaznaczyć i podkreślić tu, że chodzi nam o autentyczną a nie pozorną afirmację, proponowaną np. przez tzw. „filozofię życia” reprezentowaną m.in. przez niemieckiego filozofa drugiej połowy XIX wieku Friedricha Nietzschego.

Jego Dionizos (Zaratustra) stanowi kontrapunkt dla Apollina i jest uosobieniem radości życia przeciwko rezygnacji. Dionizyjska afirmacja życia jest dzika, jednocząca i naturalna.

U Nietzschego człowiek to śmiejący się satyr Dionizos i szydzący z bogów Zaratustra. Nie znają oni innych praw, jak tylko własne. Stąd człowiek Nietzschego, to człowiek radosny, wyzwolony, żywiołowy, nie uznający władzy nad sobą.

6. Pogarda życia w „cywilizacji śmierci”

- „/.../Najbardziej szczytową choć i najbardziej odstrasżającą zdobyczą tej epoki jest to, że w porządku rzeczy naturalnych człowiek osiągnął wymiary olbrzymia, w porządku zaś rzeczy nadnaturalnych i wiecznych zmalał do wymiarów karła”.

(Pius XII, Przemówienie wigilijne z 1953 roku, „Homo Dei” 1960, Nr 1, s.31-32).

WNIOSKI

- Skoro „afirmacja życia” jawi się jako jedyna logiczna postawa godna człowieka, zaś „pogarda życia” jako postawa uosabiająca zło, to w ślad za wezwaniem św. Pawła, powinniśmy „nie dawać się zwyciężać złu, ale zło dobrem zwyciężać”.
- Ostatecznie, zastanawiając się nad złem postawy cechującej się „pogardą dla życia” dochodzimy do uznania większego dobra jakim jest „życie”.